

ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

Ὑπὸ
BEN. GRIZIOTTI

1. Τὸ Δημοσιονομικὸν δίκαιον μελετᾷ τὰς νομικὰς ἀρχὰς τὰς διεπούσας τὴν δρᾶσιν, τὴν ὁποίαν ἀναπτύσσει τὸ κράτος καὶ οἱ ἄλλοι δημόσιοι ὀργανισμοὶ πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν πόρων τῶν προοριζομένων διὰ τὰς δαπάνας τὰς ἀναγκαιούσας εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν των.

Ἡ ἐνέργεια πρὸς ἀπόκτησιν τῶν ἐσόδων εἶνε ἡ κυρίως εἰπεῖν δημοσιονομικὴ δραστηριότης καὶ διακρίνεται ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων ἀπὸ τὴν δραστηριότητα πρὸς διαχείρισιν τῶν ἐσόδων τούτων ὡς καὶ τὴν ἀφορῶσαν τὴν κατανάλωσιν αὐτῶν.

Ὁ σκοπὸς τῶν δημοσίων ὀργανισμῶν εἶναι φύσεως γενικωτέρας καὶ πολυπλοκωτέρας καὶ ὡς ἐκ τούτου ὑπερτέρας. Ἐκ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ χαρακτῆρος τούτου ἐξαρτᾶται κατὰ πολὺ ὁ προσανατολισμὸς εἰς τὰς σπουδὰς τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου.

Τὰ ἔσοδα — ἐννοοῦντες διὰ τῆς βραχυλόγου ταύτης ἐκφράσεως πάντοτε τὴν κτῆσιν τῶν ἐσόδων — καὶ οἱ νόμοι οἱ ὅποιοι τὰ ρυθμίζουν μελετῶνται ὡς ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῶν δαπανῶν δι' ὧν πραγματοποιῶνται οἱ δημόσιοι σκοποί. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν προέλευσίν των τὰ ἔσοδα δύνανται νὰ διακριθοῦν εἰς τρεῖς κατηγορίας:

Ἡ πρώτη περιλαμβάνει τὰ ἔσοδα, τὰ ὁποῖα οἱ δημόσιοι ὀργανισμοὶ δυνάμει τῶν τεθειμένων νόμων ἀντλοῦν ἀπὸ τὴν περιουσίαν τῶν ιδιωτῶν μετὰ ἢ ἄνευ ἀσκήσεως δημοσιονομικῆς κυριαρχίας διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν διὰ δημοσίων δαπανῶν τὴν ἐπιδίωξιν τῶν σκοπῶν των. Ἐσοδα τοιαύτης φύσεως προέρχονται ἐκ τελῶν, ἐξ ἀμέσων καὶ ἐμμέσων φόρων, ἐκ μονοπωλίων, ἐκδόσεως χαρτονομίσματος καὶ δημοσίων δανείων.

Ἡ δευτέρα κατηγορία περιλαμβάνει τὰ ἔσοδα τὰ πηγάζοντα ἐκ τῆς κτηματικῆς περιουσίας, ἥτις ἀνήκει εἰς τοὺς δημοσίους ὀργανισμοὺς δυνάμει τίτλων καὶ διαφόρων ἱστορικῶν λόγων, ὡς εἶναι ἡ πρωτότυπος κτῆσις, αἱ δωρεαί, αἱ κληρονομίαι, αἱ ἐκούσiai ἢ ἀναγκαστικαὶ ἀπαλλοτριώσεις καὶ αἱ δημεύσεις. Διὰ μέσου προσφόρων νομικῶν καὶ δημοσιονομι-

κῶν ἐνεργειῶν γινομένων ἐπὶ τῇ βάσει νόμων καὶ διοικητικῶν πράξεων (ἐκχωρήσεις, ἐκμισθώσεις, ἄμεσος διαχείρισις, ἐκποιήσεις) ἐπιτυγχάνονται ἐκ τῶν κτημάτων τούτων τακτικὰ καὶ ἔκτακτα ἔσοδα. Οὕτῳ δι' ἐκποιήσεως τῶν δασικῶν προϊόντων καὶ τῆς ἐκμισθώσεως τῶν μεταλλείων ἐπιτυγχάνονται ἔσοδα διὰ τὰς δημοσίας δαπάνας. Ὅθεν καὶ ἐνταῦθα εἶνε ἀναγκαία μία δικαιοπραξία ὥς καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις τῆς πρώτης κατηγορίας, ἀλλὰ ἐνταῦθα τὸ ἔσοdon προέρχεται ἐκ τῆς περιουσίας αὐτοῦ τούτου τοῦ δημοσίου ὀργανισμοῦ καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς περιουσίας τῶν ιδιωτῶν.

Τέλος ὑπάρχουν τὰ ἔσοδα, τὰ ὁποῖα περιέρχονται εἰς χεῖρας τῶν δημοσίων ὀργανισμῶν συνεπείᾳ ἐνεργείας αὐτῶν πρὸς ἐπιδίωξιν τῶν σκοπῶν των, ὥς εἶναι αἱ χρηματικαὶ ποιναί, αἱ δημεύσεις, αἱ ἀπαλλοτριώσεις, οἱ προστατευτικοὶ δασμοὶ καὶ τὰ ἀστυνομικὰ τέλη. Τὰ ἔσοδα ταῦτα προέρχονται ἁμέσως ἐκ τῆς ιδιοκτησίας τῶν ιδιωτῶν διὰ τὴν ἄμεσον ἐπιδίωξιν τῶν δημοσίων σκοπῶν. Οὕτω προστατευτικοὶ δασμοὶ τίθενται διὰ τὴν παρακώλυσιν τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ξένων ἐμπορευμάτων, χρηματικαὶ ποιναὶ διὰ τὸν περιορισμὸν τῆς ἐγκληματικότητος. Ἀλλὰ ἐκ τῆς διαπιστώσεως πράξεων ἀντιθέτων πρὸς τὴν δημοσίαν τάξιν ἢ ἐκ τῶν εἰσαγωγῶν ἐμπορευμάτων ἐπιτυγχάνονται ἔσοδα, τὰ ὁποῖα εἶνε οὕτω εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κράτους καὶ ὥς ἐκ τούτου προωρισμένα διὰ τὰς δαπάνας τὰς ἀναγκαίας διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν του.

* * *

2. Ἡ δραστηριότης, τὴν ὁποίαν οἱ δημόσιοι ὀργανισμοὶ ἀναπτύσσουν διὰ τὴν ἐπίτευξιν ἐσόδων, εἶνε ἡ δημοσιονομικὴ δραστηριότης, ἣτις ὅμως δὲν εἶναι αὐτόσκοπος, ἀλλ' ἔχει χαρακτῆρα μέσου, καὶ ἐκδηλοῦται ποικιλομόρφως εἰς τὰς διαφόρους κατηγορίας ἐσόδων, καίτοι ἐκπληροῖ πάντοτε τὸν αὐτὸν οὐσιώδη προορισμόν. Ὡς πρὸς τὰ ἔσοδα τὰ πηγάζοντα ἐκ τῆς κτηματικῆς περιουσίας ἡ δημοσιονομικὴ δραστηριότης συνίσταται εἰς νομικὰς πράξεις καὶ οἰκονομικὰς ἐνεργείας ἀποσκοπούσας νὰ μεταβάλουν τὰ περιουσιακὰ ἀγαθὰ εἰς ἄμεσα ἀγαθὰ διὰ νὰ διαθρέψουν τὰς δημοσίας δαπάνας τοῦ κράτους.

Ὡς πρὸς τὰς δύο ἄλλας κατηγορίας ἐσόδων, ἡ δημοσιονομικὴ δραστηριότης συνίσταται εἰς τὰς δικαιοπραξίας τὰς

ἀναγκαίας διὰ τὴν μεταβίβασιν τῶν ἀγαθῶν ἀπὸ τῆς περιουσίας τῶν ἰδιωτῶν εἰς τὴν τοῦ κράτους καὶ εἰς τὴν ἐνδεχομένην μετατροπὴν τῶν οὕτω ἐπιτυγχανομένων ἀγαθῶν εἰς ἀγαθὰ κατάλληλα νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰς δημοσίας δαπάνας. Τοιαύτη τροποποίησις δύναται νὰ ἀφορᾷ εἴτε τὴν οὐσίαν τῶν ἀγαθῶν (διὰ τῆς μετατροπῆς των εἰς εἶδος ἀγαθῶν εἰς ἀγαθὰ εἰς χρῆμα) εἰς τὴν μεταφορὰν αὐτῶν εἰς τὸ διάστημα ἢ τὸν χρόνον, ὅπου καὶ ὅτε πραγματοποιεῖται ἡ δημοσία δαπάνη.

Ἡ δημοσιονομικὴ δραστηριότης ὡς ἐκ τούτου συνίσταται εἰς πράξεις ἀναφερομένας εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ἀγαθῶν τῶν εὐρισκομένων εἰς χεῖρας τοῦ κράτους καὶ τῶν ἄλλων δημοσίων ὀργανισμῶν καὶ εἰς τὴν κατανομήν τῶν βαρῶν τῶν προερχομένων ἐκ τῶν δημοσίων δαπανῶν μεταξὺ τάξεων καὶ γενεῶν φορολογουμένων διὰ μέσου ἀναγκαστικῶν συνεισφορῶν, μονοπωλείων, δημοσίων ἐπιχειρήσεων ἢ ἐκδόσεως δανείων.

* * *

3. Ἀνατέμνοντες τὴν δημοσιονομικὴν δραστηριότητα εἰς τὰ ἀπλὰ συστατικά της στοιχεῖα παρατηροῦμεν ὅτι αἱ οὐσιώδεις αὐτῆς ἀρχαὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν πολιτικὴν, εἰς τὸ δίκαιον, εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ εἰς τὴν δημοσιονομικὴν τεχνικὴν.

Τὴν δημοσιονομικὴν δραστηριότητα πράγματι ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐσόδων πρὸς πραγμάτωσιν τῶν δημοσίων σκοπῶν ἐνδιαφέρει ἡ ἐκλογὴ μεθόδων καὶ μέσων καὶ συνεπῶς ἡ διατύπωσις τῶν κριτηρίων, τὰ ὅποια δεσπάζουν εἰς τὴν τοιαύτην ἐκλογὴν. Αἱ ἀρχαί, αἱ ὅποια κατευθύνουν τὴν ἐκλογὴν ταύτην, εἶναι εἰδικῶς πολιτικά, ἥτοι σύμφωνοι πρὸς τοὺς κρατικούς σκοπούς. Ἐκ τοῦ νόμου πηγάζουν καὶ διαμορφοῦνται οἱ καθ' ἑκάστα δημοσιονομικοὶ θεσμοί, ἐξ οὗ, ὡς ἤδη ἐλέχθη, τὰ ἔσοδα ποικίλλουν μεταξὺ των λόγῳ τῆς νομικῆς των ἰδιοσυστάσεως.

Τὰ ἀναγκαῖα μέσα εἶνε φύσεως οἰκονομικῆς.

Αἱ ἐνέργειαι αἱ γινόμεναι συμφώνως πρὸς ὠρισμένα πολιτικὰ κριτήρια εἶνε ἐκδηλώσεις τῆς δημοσιονομικῆς τεχνικῆς.

* * *

4. Ἡ δημοσιονομικὴ δραστηριότης εἶνε ἀντικείμενον μελέτης τεσσάρων κλάδων, οἵτινες ἀλληλοσυμπληροῦνται, ἥτοι τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς, τοῦ δημοσιο-

νομικοῦ δικαίου, τῆς δημοσιονομικῆς οἰκονομίας καὶ τῆς δημοσιονομικῆς ἐπιστήμης.

Ἡ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ προκαλεῖ ἐνδιαφέρον ὡς ἐπιστήμη καὶ ὡς κυβερνητικὴ τέχνη. Ὡς ἐπιστήμη μελετᾷ τὰς κατευθυντηρίους πολιτικὰς ἀρχὰς τῆς δημοσιονομικῆς δραστηριότητος καὶ ἀσχολεῖται μὲ τοὺς ὀργανισμοὺς οἱ ὅποιοι τὰς ἐφαρμόζουν. Ὡς κυβερνητικὴ τέχνη ὑποδεικνύει τὰ κριτήρια, τὰ ὅποια πρέπει νὰ ἀκολουθοῦνται ὑπὸ τῆς δημοσιονομικῆς δραστηριότητος

Τὸ δημοσιονομικὸν δίκαιον ἐξετάζει τὰς νομικὰς ἀρχὰς, τὰς ὁποίας θέτει τὸ δίκαιον πρὸς θεμελίωσιν τῶν διαφόρων θεσμῶν, μελετᾷ τὰ ἀντικείμενα, τὰς προϋποθέσεις καὶ τοὺς λόγους τῶν δημοσιονομικῶν ἐπιχειρήσεων. Τὰ κριτήρια ἐρμηνείας καὶ ἐφαρμογῆς τῶν σχετικῶν νόμων.

Ἡ δημοσία οἰκονομία ἐξετάζει τὴν φύσιν τῶν εἰς χεῖρας τοῦ κράτους καὶ τῶν δημοσίων ὀργανισμῶν ἀγαθῶν, τὰς προϋποθέσεις ἐκ τῶν παροχῶν καὶ τὰς συνεπείας τῶν. Ἐν εἰδικὸν τμῆμα τῆς δημοσίας οἰκονομίας ἀναφέρεται εἰς τὴν μελέτην τῆς ἐπιχειρηματικῆς οἰκονομίας.

Ἡ δημοσιονομικὴ ἐπιστήμη ἐναρμονίζει τὰ στοιχεῖα τῆς πολιτικῆς, τοῦ δικαίου καὶ τῆς οἰκονομίας πρὸς τὴν τεχνικὴν μελέτην τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν δημοσιονομικῶν προγραμμάτων ὑπὸ ὠρισμένας προϋποθέσεις χρόνου καὶ τόπου.

* * *

5. Τὸ σύνολον τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν νομικῶν διατάξεων, αἱ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῶν ἐσόδων, ἀποτελεῖ ἓν σύστημα. Εἶναι δὲ εἰδικὸν καθῆκον τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου ἡ γνῶσις καὶ ἡ διασάφισις τῶν ἀρχῶν τοῦ νομικοῦ συστήματος τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῶν δημοσίων ἐσόδων.

Τὸ σύνολον τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν διατάξεων, αἱ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῶν δημοσίων ἀναγκῶν, ἐμφανίζει πολλὰ ζητήματα ἐμπίπτοντα εἰς τὸ διοικητικὸν δίκαιον. Βεβαίως μεταξὺ ἐσόδου καὶ δαπάνης τοῦ κράτους καὶ τῶν ἄλλων δημοσίων ὀργανισμῶν ὑπάρχουν σχέσεις ἀλληλοεξαρτήσεως καθ' ὅσον ἀφοροῦν εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῶν αὐτῶν κρατικῶν σκοπῶν. Διὰ τοῦτο ὑπάρχουν καὶ διδασκα-

λίσαι ἀναφερόμεναι τόσον εἰς τὸ δημοσιονομικὸν ὅσον καὶ τὸ διοικητικὸν δίκαιον.

Τὸ δημοσιονομικὸν δίκαιον δὲν ἐξετάζει ἀποκλειστικῶς τοὺς νόμους τοὺς ἀφορῶντας εἰς τὰς δημοσίας δαπάνας καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν δημοσίων ἀναγκῶν ἢ τὴν ἐπιδίωξιν τῶν κρατικῶν σκοπῶν, ἀλλὰ τοὺς μελετᾷ μόνον λόγῳ τῆς συναφείας των πρὸς τοὺς νόμους ἐπὶ τῶν ἐσόδων. Οὕτω ἡ κτηματική περιουσία ἐνδιαφέρει τὸ δημοσιονομικὸν δίκαιον ὅχι λόγῳ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας ἱκανοποιεῖ, ἀλλὰ λόγῳ τῶν ἐσόδων τὰ ὁποία προκαλεῖ διὰ μέσου τῶν δικαιωμάτων εἰσόδου εἰς τὰ μουσεῖα, διὰ τῶν εἰσπράξεων ἐκ τῆς χρήσεως δημοσίων χώρων ἢ τῆς πωλήσεως τῶν δένδρων, τὰ ὁποία ἀναπτύσσονται εἰς τὰς δημοσίας ὁδούς. Ἐπίσης ἄξιαι προσοχῆς εἶναι αἱ ἀρχαὶ αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν εἰδικὸν ἀντικείμενον μελέτης τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ. Ὑπὸ ἐντελῶς διάφορον ἔννοιαν χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος *finanza* διὰ τὰς πληρωμὰς καὶ τὰς μεταφορὰς τῶν ἰδιωτῶν τὰς ἐκτελουμένας ὑπὸ Τραπεζῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀναλόγων δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ὀργανισμῶν. Αἱ σχετικαὶ νομικαὶ διατάξεις λαμβάνουν μάλιστα τὴν ὀνομασίαν τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου. Ἄλλ' ὥς ἤδη ἐλέχθη, δὲν πρέπει νὰ γίνεται σύγχυσις τῶν ζητημάτων αὐτῶν μὲ τὰ ζητήματα καὶ τὰς θεωρίας, αἱ ὁποῖαι μᾶς ἀπασχολοῦν εἰς τὴν μελέτην ταύτην.

6. Ἡ δημοσιονομικὴ δραστηριότης ἀποτελεῖ, τοῦλάχιστον ὑπὸ ἀφηρημένην ἐπιστημονικὴν ἄποψιν, ἀντικείμενον μελέτης καλῶς καθωρισμένον καὶ αὐτόνομον. Ἡ δημοσιονομικὴ δραστηριότης εἶναι τὸ προπαρασκευαστικὸν μέρος καὶ τὸ μέσον ὅλων τῶν ἄλλων δραστηριοτήτων τοῦ κράτους, ἀφορᾷ δὲ τὸν πλοῦτον. Ἀντιθέτως ἡ διοικητικὴ δραστηριότης ἀφορᾷ εἰς ἀγαθὸν ἄμεσον ἢ πρώτου βαθμοῦ, ἥτοι: τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν ἔχουσιν προορισμὸν νὰ ἐκπληρώσῃ πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς λειτουργίας. Ἡ δημοσιονομικὴ δραστηριότης δὲν ἱκανοποιεῖ καθ' ἑαυτὴν ἀμέσους προορισμοὺς τοιαύτης φύσεως, ἀλλὰ τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξεύρῃ τὰ ὑλικά μέσα τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν λειτουργιῶν τοῦ κράτους.

Ὑπάρχει, ὅθεν, σαφὴς διαφορὰ βαθμοῦ μεταξὺ τῆς καθαρᾶς διοικητικῆς δραστηριότητος καὶ τῆς δημοσιονομικῆς. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς διαφορᾶς ταύτης εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐπι-

στημονικὴν ἔρευναν, καθ' ὅσον ἡ κρατικὴ δραστηριότης ἐκτατάσσεται ὑπὸ δύο διάφορα πρίσματα παρὰ τοῦ δημοσιονομικοῦ καὶ τοῦ διοικητικοῦ δικαίου. Τὸ πρῶτον ἐξετάζει τὰς νομικὰς σχέσεις, αἵτινες γεννῶνται ἐκ τῆς κρατικῆς ἐνεργείας πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν ἐσόδων, τὸ δὲ δεύτερον τὰς σχέσεις, αἵτινες προκύπτουν ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ἐκτὸς τῆς ἐπιστημονικῆς σκοπιμότητος ἡ διάκρισις δὲν ἔχει ἄλλην σπουδαιότητα καθ' ὅσον εἰς τὰς πλείστας περιπτώσεις ἡ δημοσιονομικὴ δραστηριότης ταυτίζεται μετ' ἐκείνης ἣν τὸ κράτος ἀναπτύσσει διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Οὕτω ἡ δημοσιονομικὴ δραστηριότης δύναται νὰ εὑρεθῇ συνδεδυασμένη μετὰ τῆς δικαστικῆς (τέλη) ἢ μετὰ τῆς διοικητικῆς (δικαίωμα λιμένος, σχολικοὶ πόροι, ταχυδρομικοὶ καὶ σιδηροδρομικοὶ πόροι).

* * *

7. Ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου δύναται νὰ γίνῃ διάκρισις εἰς εἰδικοὺς κλάδους ἀναλόγως τῆς φύσεως τῶν ἐσόδων. Οὗτοι ἐμφανίζουν ἴδια χαρακτηριστικά, ἔχουν τοὺς ἰδίους αὐτῶν λόγους σπουδαιότητος καὶ ἐξελίξεως εἰς τὸ δίκαιον τῆς κτηματικῆς ἰδιοκτησίας, τῶν μονοπωλείων, τὸ φορολογικὸν δίκαιον, τὸ ποινικὸν δημοσιονομικὸν δίκαιον, ἡ νομισματικὴ νομοθεσία, ἡ ἀφορῶσα εἰς τὸ δημόσιον χρέος καὶ τέλος ἡ νομοθεσία ἡ ἀναφερομένη εἰς τὰ ἐξωδημοσιονομικὰ ἔσοδα. Εἰς τοὺς διαφόρους τούτους τομεῖς ἐσόδων, οἵτινες συνδέονται ἀμοιβαίως διὰ τῆς ἐνότητος τῶν σκοπῶν τοὺς ὁποίους ἐξυπηρετοῦν, τὸ κράτος δὲν ἔχει πάντοτε δικαίωμα νὰ ἀσκήσῃ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον ὅλας τὰς ἐξουσίας του.

* * *

8. Οὕτω εἰς τὸ δημοσιονομικὸν δίκαιον ἐκδηλοῦται μεγάλη ἀνομοιογένεια σχέσεων μεταξὺ τοῦ κράτους καὶ τοῦ ἀτόμου, ὁπόθεν προέρχεται ὁ ἀναγκαστικὸς πλοῦτος διὰ τὰς δημοσίας δαπάνας.

Ὑπάρχουν σχέσεις σαφοῦς ὑποταγῆς, καθ' ἃς τὸ κράτος ἐκδηλοῖ τὴν κυρίαρχον δύναμίν του κατὰ τρόπον ἀπόλυτον, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἐπὶ τῆς ἄνευ ἀποζημιώσεως δημεύσεως τῆς ἰδιοκτησίας ἐχθρῶν ἢ ἐνόχων κοινῶν καὶ πολιτικῶν ἀδικημάτων, ἐπὶ τῆς ἀφαιρέσεως τῆς περιουσίας πρὸς ἀνακατανομὴν συμφώνως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας

ἢ τοὺς σκοποὺς τοῦ κράτους καὶ ἐπὶ τῶν χρηματικῶν ποινῶν. Ἐνταῦθα τὸ ἄτομον περιορίζεται ἢ στερεῖται τῶν δικαιωμάτων του ἐπὶ τῆς ιδιοκτησίας διὰ κρατικῆς ἐνεργείας. Εἰς ἄλλας περιπτώσεις τὸ Κράτος ἀσκεῖ τὴν κυρίαρχον θέλησίν του πρὸς ρύθμισιν τῆς πληρωμῆς τῶν ἀναγκαστικῶν εἰσφορῶν. Οἱ φόροι καὶ τὰ τέλη ἔχουν τὸν νομικόν των λόγον εἰς τὴν φορολογικὴν ἱκανότητα ἢ εἰς τὰς δημοσίας παροχάς, αἵτινες θεωροῦνται ὡς ἔνδειξις τῶν γενικῶν ἢ εἰδικῶν πλεονεκτημάτων, τῶν ὁποίων οἱ φορολογούμενοι ἀπολαμβάνουν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀνήκουν εἰς τὸ κράτος. Τὸ ἄτομον εἶνε ὑποχρεωμένον νὰ δώσῃ τὸν πλοῦτον του, ἀλλὰ τὸ πλεονέκτημα ὅπερ ἀπορρέει ἐκ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν παροχὴν τὸν χαρακτῆρα τοῦ περιορισμοῦ τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας ἢ τοῦ δικαιώματος τῆς κυριότητος.

Ὑπάρχουν ὡσαύτως περιπτώσεις καθ' ἃς τὸ κράτος δρᾷ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς παραγωγῆς ἀλλὰ μετὰ τῶν νομικῶν προνομίων τῆς δημοσίας διοικήσεως ἢ ἐν μονοπωλιακῷ καθεστῶτι. Συνιστῶνται συναλλαγὰὶ μετὰ τοῦ κράτους (ἢ τῶν δημοσίων ὀργανισμῶν) καὶ τῶν ἀτόμων ἀλλ' ἢ δημοσία θέσις τοῦ κράτους ἢ τῶν τοπικῶν ὀργανισμῶν καθίσταται ἐμφανὴς ἐκ τοῦ περιορισμοῦ τῆς οἰκονομικῆς ἐλευθερίας τῶν ἀτόμων.

Τοῦναντίον, ὅταν τὸ κράτος ἐμφανίζεται εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ νὰ πωλήσῃ δασικὰ προϊόντα ἢ διὰ νὰ ζητήσῃ κεφάλαια δι' ἐκδόσεις δανείων μετ' ἐλευθέρας ἐγγραφῆς ἐνεργεῖ συναλλαγάς, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὰ ἐξωτερικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἰδιωτικῶν συναλλαγῶν. Τὸ ἄτομον εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας παρουσιάζεται ἴσον πρὸς τὸ κράτος, ἀλλ' ἐν τῇ πραγματικότητι ὑπάρχουν διαφοραί, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ ἐκδηλωθοῦν μεταγενεστέρως, ὅταν τὸ κράτος νομίσῃ σκόπιμον, λόγῳ δημοσίας ἀνάγκης, νὰ μεταβάλῃ ἑτερομερῶς τοὺς συνομολογηθέντας ὅρους (π. χ. δι' ἀναγκαστικῆς μετατροπῆς τῶν δανείων), ἢ καὶ δύνανται νὰ ἐκδηλωθοῦν ἀμέσως ὡς ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ διηνεκοῦς τῶν δημοσίων δανείων. Ὁ ὅρος τοῦ διηνεκοῦς τῶν δανείων δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν τῶν ἰδιωτικῶν δανείων καὶ ὀφείλεται εἰς τὴν εἰδικὴν κατάστασιν, εἰς ἣν εὐρίσκονται οἱ δημόσιοι ὀργανισμοὶ ὡς ὀφειλέται, καθ' ὅσον ἔχουσιν ὑπαρξιν ὑπερβαίνουσαν φυσικῶς τὴν τῶν φυσικῶν προσώπων καὶ δύνανται νὰ προσφέρουν ἐν τῷ πλεόν ἀπομακρυσμένῳ μέλλοντι τὴν ἐγγύησιν ὅτι δύνανται νὰ ἐπι-

βάλλουν ἀναγκαστικὰς εἰσφορὰς διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν καὶ τὴν ἀπόσβεσιν τῶν δανείων.

* * *

9. Ἐὰν τὸ ἀντικείμενον μελέτης τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου ἀνήκει καὶ εἰς ἄλλους κλάδους καὶ αἱ καθ' ἕκαστα κατηγορίαι ἐσόδων προσφέρουν ἀντικείμενον ἐρευνῶν μὲ εἰδικὰ χαρακτηριστικά, ὑπάρχουν ὡσαύτως κλάδοι τῆς νομικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας, οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς συμπληρωματικοὶ τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου ἢ ἀκόμη ὡς ἀναπόσπαστα μέρη αὐτοῦ.

Τὸ συνταγματικὸν δημοσιονομικὸν δίκαιον ἐξετάζει τὴν φύσιν καὶ τὰ ὅρια τῆς δημοσιονομικῆς ἐξουσίας, τὰ πρόσωπα εἰς τὰ ὅποια εἶναι ἐμπεπιστεύμενη αὕτη καὶ ἐκεῖνα τὰ ὅποια εἶναι ἱεραρχικῶς ὑφιστάμενα εἰς τούτους, τὴν κατανομὴν τῆς δημοσιονομικῆς ἀρμοδιότητος μεταξὺ τοῦ κράτους καὶ τῶν ἄλλων δημοσίων ὀργανισμῶν, τὰς ἐξουσίας ἐξ ὧν προέρχονται οἱ δημοσιονομικοὶ νόμοι καὶ κανονισμοί, τὰς σχέσεις μεταξὺ ἐσόδων καὶ δαπανῶν τοῦ κράτους.

Ἡ σπουδὴ τῶν σχέσεων τούτων ἀποτελεῖ ἀντικείμενον τοῦ ἰσολογισμοῦ, αἱ περὶ τοῦ ὁποίου διατάξεις ὁμοῦ μετ' ἐκείνων αἵτινες ἀφοροῦν τὴν διαχείρισιν τῆς δημοσίας περιουσίας μελετῶνται ὑπὸ τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ.

Τὸ διοικητικὸν δημοσιονομικὸν δίκαιον ἐξετάζει τὰ ὅργανα, τὰς λειτουργίας καὶ τὰς εὐθύνας τῆς διοικήσεως, ἣτις ἐφαρμόζει τοὺς δημοσιονομικοὺς νόμους, τὰς νομικὰς ἐγγυήσεις, αἵτινες τίθενται διὰ τὴν προστασίαν τῶν νομίμων δικαιωμάτων καὶ συμφερόντων, τὴν διαδικασίαν ἐπιστροφῆς τῶν ἀδικοιολογήτως εἰσπραχθεῖσων εἰσφορῶν.

Τὸ δικονομικὸν δημοσιονομικὸν δίκαιον μελετᾷ τὰς διατάξεις ἐπὶ τοῦ τρόπου λύσεως τῶν ἀμφισθητήσεων μεταξὺ τῆς δημοσιονομικῆς διοικήσεως καὶ τῶν φορολογουμένων.

Τὸ ποινικὸν δημοσιονομικὸν δίκαιον ἐρευνᾷ τὰς νομικὰς διατάξεις, αἵτινες ἀπειλοῦσι ποινὰς ἐπὶ τῶν παραβάσεων τῶν διατάξεων τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου καὶ τὸ ποινικὸν δικονομικὸν δημοσιονομ. δίκαιον τὴν διαδικασίαν πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ποινικῶν τούτων διατάξεων.

Τὸ διεθνὲς δημοσιονομικὸν δίκαιον μελετᾷ τὰς δημοσιονομικὰς ὑποχρεώσεις τῶν κρατῶν, αἵτινες γεννῶνται ἐκ τῶν σχέσεων τῶν μετ' ἄλλων κρατῶν ἢ ἐκ τῶν διεθνῶν σχέσεων ἐπὶ περιπτώσεων ὑπαγομένων εἰς τὴν ἀρμοδιότητα δύο ἢ περισσοτέρων κρατῶν.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου ἐρευνᾷ τὰς γενικὰς ἀρχὰς πρὸς πραγμάτωσιν τῆς δικαιοσύνης ἐν τῷ δημοσιονομικῷ πλαισίῳ, μελετᾷ τὸ δημοσιονομικὸν δίκαιον ὡς πρὸς τὰς θεμελιώδεις αὐτοῦ βάσεις καὶ τὴν οὐσίαν του. Τοιουτοτρόπως αὕτη προσεγγίζει τὴν μελέτην τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου πρὸς τὴν τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς καὶ τῆς θεωρίας τῆς δημοσιονομίας. Τὰ ἀνωτέρω ἐμφαίνουν τὰς διαφόρους ἀπόψεις ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐμφανίζεται ἡ σπουδαιότης τῆς δημοσιονομικῆς δραστηριότητος.

* * *

10. Αἱ διατάξεις τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου διακρίνονται εἰς οὐσιαστικὰς, τυπικὰς καὶ δικονομικὰς.

Οὐσιαστικαὶ εἶναι αἱ διατάξεις αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ ἀντικειμένου, τῶν προϋποθέσεων καὶ τῶν ὁρίων τῆς δημοσιονομικῆς δραστηριότητος.

Τυπικαὶ εἶναι αἱ διατάξεις, αἵτινες ρυθμίζουν τὰς ἐξουσίας, τὰ μέσα καὶ τὰς διατυπώσεις ὡς πρὸς τὴν βεβαίωσιν, τὴν εἰσπραξιν καὶ τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσιονομικῶν παροχῶν.

Δικονομικαὶ τέλος εἶναι ἐκεῖναι, αἵτινες ρυθμίζουν τὴν λύσιν τῶν δημοσιονομικῶν ἀμφισθητήσεων.

* * *

11. Μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου τὸ φορολογικὸν δίκαιον ἀπέκτησε προέχουσαν σημασίαν ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ φιλολογίᾳ ἰδίως μετὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον καί, λόγῳ τῆς ἀνάγκης πληρεστέρας γνώσεως τῆς ἐπιβολῆς φορολογικῶν εἰσφορῶν ἐκτάκτως βαρέων καὶ πολυαρίθμων, αἵτινες τὴν περίοδον ταύτην ἐθεσπίσθησαν. Πρὸ τοῦ πολέμου ἐλάχιστα ἦσαν τὰ γνωστὰ ἔργα δημοσιονομικοῦ δικαίου καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρω τὰς μονογραφίας τῶν Ricca, Salerno, Graziani καὶ Vanni, περιεχομένας εἰς τὸν 9ον τόμον τοῦ Primo trattato di diritto anni wistzativo (Πρῶτον σύστημα διοικητικοῦ δικαίου) καὶ τὸ ἐγχειρίδιον

δημοσιονομικοῦ δικαίου τοῦ Αὐστριακοῦ Myrbach v. Rheinfeld. Τὸ δημοσιονομικὸν δίκαιον καὶ εἰδικῶς τὸ φορολογικὸν περιλαμβάνετο εἰς ἀδράς γραμμάς εἰς τινὰ συστήματα καὶ γενικὰ ἔργα διοικητικοῦ δικαίου ὡς ἐκεῖνα τοῦ Mayer καὶ τοῦ Romano.

Μετὰ τὸν πόλεμον καὶ ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ ἦνθισαν αἱ σπουδαὶ τοῦ φορολογικοῦ δικαίου διὰ μονογραφιῶν, ἐπιθεωρήσεων, συστημάτων κ.λ.π. Εἰς τὴν πλουσίαν φιλολογίαν προέχουν τὰ ὀνόματα τοῦ ἐξόχου νομομαθοῦς καθηγητοῦ Albert Hensel, τοῦ Enno Becker, εἰς τὸν ὁποῖον κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται καὶ ἡ πρόοδος τῆς νομοθεσίας, τῆς νομολογίας καὶ τῆς θεωρίας, τοῦ Ottmar Bühler, Knrt Ball, Hermann, Mirbt, Johannes Popitz, Hans Nawiasky, Rudolf Schranil (καθηγητοῦ εἰς τὸ γερμανικὸν Πανεπιστήμιον τῆς Πράγας), Ludwig Waldecker, von Pistorius, Karl Friedrichs, Max Lion, Herbert Dorn.

Ἐν ἔτει 1919 ἐδημοσιεύθη ὁ ὀργανισμὸς τῶν φόρων τῆς αὐτοκρατορίας (Reichsabgabenordnung) ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὸν Enno Becker. Τοῦτο περιλαμβάνει τὸν καθορισμὸν τῶν φόρων, τοὺς ὁρισμοὺς διὰ τὴν ἐρμηνείαν των καὶ τοὺς γενικοὺς κανόνας πρὸς ἐφαρμογὴν. Εἰς αὐτὸ ἐξετάζεται καὶ ὁ ὀργανισμὸς καὶ ἡ ἀρμοδιότης τῆς Reichsfinanzhof ἢ δημοσιονομικοῦ δικαστηρίου τῆς αὐτοκρατορίας, τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη κατὰ τὸ 1918 ὡς ἀνώτατον δικαστήριον διὰ τὰς ὑποθέσεις ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ καὶ τὸ ὁποῖον καὶ αἰτήσῃ τῆς κυβερνήσεως ἐρμηνεύει τοὺς δημοσιονομικοὺς νόμους. Αἱ ἐρμηνεῖαι αὗται ἀποκτοῦν ὑποχρεωτικὸν χαρακτῆρα διὰ τὴν νομολογίαν. Ὑπὸ τὴν ὥθησιν τῶν γενικῶν τούτων νόμων καὶ τοῦ νέου, χάρις δὲ καὶ εἰς τὴν ἀξιόλογον ἐπιστημονικὴν πρόοδον ἐσχηματίσθη νέα νομολογία, ἐδρευομένη ἐπὶ ἐπιστημονικοῦ πεδίου ἀνωτέρου ἢ πρότερον. Ὁ νόμος διὰ τὴν προσαρμογὴν τῶν φόρων ἐπιβάλλει, ὅπως οἱ φορολογικοὶ νόμοι ἐφαρμόζονται συμφώνως πρὸς τὰ γενικὰ ἐθνικοσοσιαλιστικὰ κριτήρια, τὴν ἐξέλιξιν τῶν περιστάσεων καὶ τὴν οἰκονομικὴν σημασίαν αὐτῶν τούτων τῶν νόμων.

Ταυτοχρόνως καὶ εἰς τὴν Ἑλβετίαν, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ὀλλανδίαν ἀναπτύσσονται αἱ σπουδαὶ τοῦ φορολογικοῦ δικαίου.

Εἰς τὴν Ἑλβετίαν σχηματίζεται ἐν ρεῦμα σπουδῶν ἰδίως

χάρις εἰς τὸν καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βέρνης Ernst Blumenstein, ὅστις ἔγραψε τὸ πλέον ἀξιόλογον ἔργον φορολογικοῦ δικαίου, τὸ καλύτερον ἐγχειρίδιον τελωνειακοῦ δικαίου, τὴν πλέον διαφωτιστικὴν μονογραφίαν ἐπὶ τῶν σχέσεων μεταξὺ τοῦ φορολογικοῦ καὶ ἀστικοῦ δικαίου καὶ καθωδήγησεν ἐπὶ ἐπιστημονικῶν βάσεων τὴν Ἑλβετικὴν τελωνειακὴν νομολογίαν καὶ διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένης ἐπιθεωρήσεως. Ὅφείλει ὡσαύτως νὰ μνημονευθῇ τὸ ὄνομα τοῦ καθηγητοῦ Paul Sheisez, τοῦ καθηγητοῦ Fritz Fleiner, τοῦ Wilhelm Oswald καὶ τοῦ Jacques L. Ruedin. Τέλος ἀξιόλογοι εἶναι αἱ μονογραφίαι τῆς κυρίας Irène Steiner in Blumenstein καὶ αἱ μελέται αἱ δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ τῆς μηνιαίας ἐπιθεωρήσεως Archiv für Schweizerisches Abgabenrecht.

Εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἡ κίνησις, ἀρχίσασα πρὸ τοῦ Πολέμου ὑπὸ τοῦ Zorli τοῦ Conigliani, τοῦ Tangorra καὶ τοῦ Vittaliano, εἰσῆλθεν εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν φιλολογίαν μόλις κατὰ τὰ τελευταῖα δεκαπέντε ἔτη. Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Παθίας παρὰ τῇ ἔδρᾳ τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου καὶ τῆς δημοσιονομικῆς ἐπιστήμης ἰδρύθη ἡ εἰδικὴ ἔδρα τοῦ δικαίου καὶ τῆς φορολογικῆς δικονομίας (μὲ τοὺς καθηγητὰς Carnelutti καὶ Pugliesse), ἐνῶ εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν τοῦ καθολικοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μιλάνου καὶ εἰς τὸ ἀνώτερον ἰνστιτούτον οἰκονομικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐπιστημῶν τῆς Ρώμης ἐχωρίσθη ἡ διδασκαλία τῆς δημοσιονομικῆς ἐπιστήμης ἀπὸ τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου. Ἡ πανεπιστημιακὴ μεταρρύθμισις τοῦ 1935 κατήργησε τὴν δυνατότητα τοιαύτης χωριστῆς διδασκαλίας τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου.

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου ἐπεθραδύνθη ἐν τούτοις λόγω τῆς συνδέσεώς του μὲ τὴν δημοσιονομικὴν ἐπιστήμην ἐν τῇ πανεπιστημιακῇ διδασκαλίᾳ. Πράγματι μέχρι σήμερον τὰς πανεπιστημιακὰς ἔδρας κατέχουν σχεδὸν πάντοτε οἰκονομολόγοι πολὺ ὀλίγον ἐντρίβεις εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου. Τοῦτο ὅμως ὑπῆρξεν εὐνοϊκὸν διὰ τὴν γένεσιν ἰταλικῆς σχολῆς δημοσιονομικοῦ δικαίου, ἥτις ἀσχολεῖται μὲ τὴν γνῶσιν τῆς νομικῆς πλευρᾶς καὶ βάσεως τῆς δημοσιονομικῆς δραστηριότητος, ἐξετάζουσα καὶ τὰς πολιτικὰς κατευθύνσεις, τὰ οἰκονομικὰ μέσα καὶ τὰς δημοσιονομικὰς ἐνεργείας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἀντικείμενον ἐρεύνης τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς, τῆς δημοσιονομικῆς οἰκονομίας ὡς καὶ τῆς

δημοσιονομικῆς ἐπιστήμης. Ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα εἶναι γραμμένα τὰ ἔργα τῶν Griziotti, (*principi di Politica, diritto e Scienza delle finanze*), τῶν Pugliese καὶ Vanoni καὶ τοῦ Δρ. Jarach.

Ἀξιόλογοι εἶναι αἱ λιθογραφημένοι πανεπιστημιακαὶ παραδόσεις τῶν καθηγητῶν Raneletti, Vanoni, Giannini, Dall Olio, Tesoro, αἱ ἀρχαὶ τοῦ φορολογικοῦ δικαίου τοῦ Pugliese καὶ τοῦ Ingrosso καὶ ἡ περὶ φόρου μονογραφία τοῦ Giannini. Διὰ προωθήσεως εἰδικῶς τοῦ καθηγητοῦ De Stefani τὸ διοικητικὸν δημοσιονομ. δίκαιον ἤρχισε μελετώμενον ὑπὸ τῶν Ganmi καὶ Spraventa. Ὡς πρὸς τὸ τελωνειακὸν δίκαιον ἀξιοσημεῖωτοι εἶναι αἱ ἐργασίαι τῶν Cutrezo καὶ Montini, ὡς πρὸς τὸ διεθνὲς δημοσιονομικὸν δίκαιον αἱ μονογραφίαι τῶν Salvioli, Griziotti καὶ Pugliese. Ἀξιομνημόνευτα ἐπίσης εἶναι τὰ δημοσιεύματα τῶν Uckmaz, Scandale, Cardelli, Buzzetti, Scoca, Sampieri, Mangano, Monti, Del Deni, D'Angelillo, La Mattina, Moffa, Del Rio Berliri.

Πολυάριθμοι πρόσφατοι καὶ ἀξιοσημεῖωτοι ἐπιστημονικῆς σπουδαιότητος εἶναι αἱ ἐπιθεωρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπασχολοῦν καὶ μὲ τὸ δημοσιονομικὸν δίκαιον καὶ τὴν δημοσιονομικὴν νομολογίαν.

Εἰς τὴν Γαλλίαν εὐρίσκονται ἀκόμη αἱ σπουδαὶ τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν ἐπιρροὴν τῶν μελετητῶν τοῦ Ἀστικοῦ δικαίου, ἥτις ἐκδηλοῦται καὶ εἰς τὴν νομολογίαν, ἀκολουθοῦσαν πιστῶς τὴν γραμματικὴν ἐρμηνείαν τῶν δημοσιονομικῶν νόμων. Τὴν τάσιν ταύτην ἀντιπροσωπεύουν οἱ Geny, Wahl Lalou, Pilon, Savatier, ἀλλ' εἰς αὐτὴν ἀντιτίθεται τὸ ρεῦμα τῶν δημοσιολόγων μελετητῶν τοῦ διοικητικοῦ καὶ τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου, ἀντιπροσωπευόμενον ὑπὸ τῶν καθηγητῶν Jèze, Allix καὶ Trotabas, ὅστις δι' ἐγχειριδίου του καὶ διὰ διαφωτιστικῶν μονογραφιῶν καταπολεμεῖ τὴν ἄποψιν τῶν ἀστικολόγων ὡς πρὸς τὰς σχέσεις δημοσιονομικοῦ καὶ ἀστικοῦ δικαίου εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν φορολογικῶν νόμων.

Εἰς τὴν Ὁλλανδίαν εἶναι ἀξιοσημεῖωτος ἡ κίνησις, ἥτις ἤρχισε διὰ τῆς ἐταιρείας τοῦ φορολογικοῦ δικαίου, ἥτις ἔχει σκοπὸν τὴν μελέτην τοῦ φορολογικοῦ δικαίου ἀπὸ τε νομικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, τὴν ὥθησιν τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν καὶ τὴν διάδοσιν δημοσιευμάτων. Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων μονογραφιῶν τῶν δημοσιευθεισῶν πρωτο-

βουλία τῆς ἐταιρείας ταύτης ἀξίζουν ἰδιαιτέρας μνείας αἱ τοῦ καθηγητοῦ P. J. A. Adrian, ὅστις εἶναι συγγραφεὺς ἐγχειριδίων πραγματευομένων περὶ τῶν κυριωτέρων φόρων τῶν Κάτω Χωρῶν.

Εἰς τὰς ἄλλας χώρας δὲν εἶναι ἀκόμη ἀξιόλογοι αἱ ἐπιστημονικαὶ πρόοδοι τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου, ἀλλὰ εἶναι γνωστὰ τὰ ὀνόματα μεμονωμένων τινῶν συγγραφέων. Εἰς τὴν Αὐστρίαν ἐκτὸς τοῦ ἔργου τοῦ Murbach v. Reinfeld ἀξίζουν νὰ μνημονευθοῦν τὰ ἔργα τῶν Gustav Lippert, Otto Wittschieben. Εἰς τὴν Ἀργεντινὴν αἱ μελέται τοῦ Rafael Bielsa, καθηγητοῦ διοικητικοῦ δικαίου εἰς τὸ Buenes Aures. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς ἡ φιλολογία περιορίζεται εἰς τὰ σχόλια τῶν νόμων καὶ τῆς νομολογίας.

Μερίμνη τῆς Ἀκαδημίας διεθνoῦς δικαίου τῆς Χάγης ἐδόθησαν σπουδαῖα μαθήματα δημοσιονομικοῦ δικαίου, δημοσιευθέντα εἰς τὸ Recueil des Cours de l'Académie de droit international.

Ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ὑπεκίνησεν ἐνδιαφερούσας δημοσιεύσεις ἐπὶ τῶν διεθνῶν διπλῶν φορολογιῶν· ἀκολουθῶς ἡ δημοσιονομικὴ ἐπιτροπὴ τῆς Κ. τ. Ε. ἐδημοσίευσεν συλλογὴν τῶν διεθνῶν συμφωνιῶν καὶ τῶν διατάξεων ἐσωτερικοῦ δικαίου, αἵτινες ἐπιδιώκουν τὴν ἀποφυγὴν τῆς διπλῆς φορολογήσεως καὶ τῆς δημοσιονομικῆς διαφυγῆς ὡς καὶ μίαν σειρὰν ἐπιμεμελημένων μονογραφιῶν ἐπὶ τῆς φορολογήσεως τῶν ξένων καὶ τῶν ἐθνικῶν ἐπιχειρήσεων. Ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν διεθνῶν διπλῶν φορολογικῶν παρεσκεύασε μελέτας τὸ διεθνὲς ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον.

Ἐν γένει, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι παρὰ τὰ ἀξιόλογα βήματα ἐν Γερμανίᾳ, Ἑλβετίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ πρέπει ἀκόμη νὰ ἀναμένῃ τις μεγάλην πρόοδον εἰς τὰς σπουδὰς τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου χάρις εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς νομοθεσίας καὶ τῆς νομολογίας.

* * *

12. Εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον, διὰ νὰ ἴδωμεν ποῖος εἶναι ὁ προσανατολισμός, ἡ φύσις καὶ ἡ ἔννοια τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου, νὰ γνωρίσωμεν τὴν θέσιν, ἣν τοῦτο κατέχει ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ δικαίου καὶ τὰς σχέσεις τὰς ὁποίας ἔχει πρὸς

τοὺς ἄλλους κλάδους. Ἀναχωρῶν τις ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν τῆς ἰσότητος τοῦ δικαίου, δὲν περιπίπτει εἰς ἀντίφασιν κατατάσσων τὸ δημοσιονομ. δίκαιον εἰς τὸ δημόσιον δίκαιον. Ὑποστηρίζεται ἐγκύρως ἡ γνώμη ὅτι τὸ δημοσιονομ. δίκαιον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς κλάδος τοῦ διοικητικοῦ δικαίου, λόγῳ τῆς ταυτότητος τοῦ ἀντικειμένου τῆς διοικητικῆς καὶ τῆς δημοσιονομικῆς δραστηριότητος.

Ἄλλ' ἐκ τοῦ ἰδίου ἀντικειμένου δύνανται νὰ πηγάσουν δραστηριότητες, αἵτινες ἔχουσι περιεχόμενον καὶ σκοποὺς διαφορῶν, ὡς συμβαίνει εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς δημοσιονομικῆς δραστηριότητος πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ τῆς διοικητικῆς δραστηριότητος ἣτις ρυθμίζει τὴν κατανάλωσιν τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ τὰς συναφεῖς νομικὰς σχέσεις. Ἐκ τῶν διαφορῶν τούτων τοῦ ἀντικειμένου, τῶν σκοπῶν καὶ τῶν ἀπόψεων δικαιολογεῖται ἡ ὕπαρξις δύο διαφορῶν καὶ ἀλληλοσυμπληρουμένων κλάδων τοῦ διοικητικοῦ καὶ τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου.

Ὡσαύτως δέον νὰ θεωρηθῇ διακεκριμένον τὸ συνταγματικὸν δίκαιον ἀπὸ τὸ δημοσιονομικόν, καθ' ὅσον εἶναι διάφορα τὰ προβλήματα ἑκατέρου τῶν κλάδων τούτων τοῦ δημοσίου δικαίου, Τοῦ μὲν πρώτου τὰ προβλήματα ἀναφέρονται οὐσιωδῶς εἰς τὰς νομικὰς ἀρχὰς τῆς διαθρώσεως τοῦ κράτους καὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀργάνων αὐτοῦ ὡς καὶ τὰς πολιτικὰς σχέσεις μεταξὺ τοῦ κράτους καὶ τῶν πολιτῶν, ἐνῶ τὰ προβλήματα τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου ἀφοροῦν τὰς νομικὰς σχέσεις τὰς προκυπτούσας ἐκ τῆς δράσεως τοῦ κράτους πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν ἐσόδων.

Ὑπάρχουν ἐξ ἄλλου, ὡς ἤδη εἶδομεν, συνταγματικὰ προβλήματα καὶ διοικητικά, τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὰ δημόσια οἰκονομικά, ὡς ἐπίσης ὑπάρχουν δημοσιονομικὰ ζητήματα τὰ ὅποια ἐνδιαφέρουν τὸ συνταγματικὸν καὶ τὸ διοικητικὸν δίκαιον. Ἡ ταυτότης τοῦ ἀντικειμένου συνεπάγεται ἀναποφεύκτους συναφεῖας μεταξὺ τμημάτων τινῶν τῆς ὕλης τῶν καθ' ἕκαστα κλάδων.

Ἀπ' ἄλλης πλευρᾶς, ἐν περιπτώσει σιωπῆς τῶν δημοσιονομικῶν νόμων, πολλαὶ νομικαὶ σχέσεις δύνανται νὰ ρυθμισθοῦν ὑπὸ διατάξεων συνταγματικῶν καὶ διοικητικῶν νόμων ὡς καὶ ὑπὸ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ δημοσίου δικαίου.

13. Ὑπάρχουν ὡσαύτως ἁμοιβαῖαι σχέσεις ἐπιρροῆς μεταξὺ τοῦ ἀστικοῦ καὶ τοῦ δικονομικοῦ δικαίου, καθ' ὅσον εἰς πολλὰς περιπτώσεις τὸ δημοσιονομικὸν δίκαιον τροποποιεῖ θεσμοὺς τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, εἰς ἄλλας δὲ χρησιμεύει ὡς βάσις διὰ τὴν ρύθμισιν τῶν σχέσεων τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου. Τὸ δημοσιονομικὸν δίκαιον διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν δημοσιονομικῶν σκοπῶν τροποποιεῖ ἐνίοτε καὶ διατάξεις τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, δεχόμενον π. χ. τὴν πτώχευσιν καὶ διὰ τοὺς μὴ ἐμπόρους ἢ εὐθύνην πρὸς φορολογικὰς ὑποχρεώσεις δι' ὑποκείμενα ἅτινα δὲν ἔχουσιν ὑπαρξιν συμφώνως πρὸς τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἢ ὀργανισμοὺς μὴ ἀναγνωριζομένους ὑπὸ τούτου (ἀπηγορευμένα σωματεῖα).

Εἰς ἄλλας περιπτώσεις τὸ δημοσιονομικὸν δίκαιον ἐνεργεῖ προσαρμογὴν πρὸς τοὺς σκοποὺς τοῦ τῶν κανόνων τοῦ ἀστικοῦ δικαίου μέχρι τοῦ σημείου νὰ δημιουργῇ ἐν εἶδος φαινομενικοῦ δικαιώματος, ὡς συμβαίνει εἰς τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ὡς ἰδιοκτήτην ἐκλαμβάνει πᾶν πρόσωπον, τὸ ὁποῖον διαθέτει πρᾶγμά τι. Εἰς ἄλλας περιπτώσεις τὸ φορολογικὸν δίκαιον θεωρεῖ ὅτι ἀντὶ μιᾶς καθωρισμένης νομικῆς σχέσεως (ἀγοραπωλησίας μεταξὺ συγγενῶν μέχρι τρίτου βαθμοῦ) ὀφείλει νὰ ἀναγνωρίσῃ μίαν ἄλλην (δωρεάν) ἢ ἀνεξαρτήτως τῆς νομικῆς σχέσεως ἣν ἠθέλησαν τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὰ πραγματικὰ γεγονότα καὶ τὰς οἰκονομικὰς σχέσεις αἱ ὁποῖαι ἀνταποκρίνονται εἰς διάφορον νομικὸν θεσμόν. Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιπτώσεις ὁ δημοσιονομικὸς νόμος τροποποιεῖ ρητῶς τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν ἀποκλειστικῶς τὰ πραγματικὰ ἢ φαινομενικὰ οἰκονομικὰ γεγονότα, ἅτινα ἐνδιαφέρεται νὰ ρυθμίσῃ.

Τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον τοῦναντίον χρησιμεύει ὡς θεμέλιον πολλῶν σχέσεων δημοσιονομικοῦ δικαίου ἐν σιωπῇ τοῦ δημοσιονομικοῦ νόμου ἢ ὅταν οὗτος ἀντιγράφη ἐξ ὁλοκλήρου θεσμοὺς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου. Οὕτω συμβαίνει εἰς τὸ ζήτημα τῶν κτηματικῶν ἐσόδων καὶ τῶν συμβάσεων δημοσίων δανείων. Εἶναι ἀνάγκη ὅμως νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ κράτος τοῦ ἀστικοῦ δικαίου παύει ὡς ἂν παρεμβαίνει διάταξις δημοσιονομικοῦ δικαίου, ἣτις ἔχει τὴν δύναμιν νὰ τροποποιῇ ὡς εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἀναγκαστικῶν μεταβολῶν τῶν ὄρων ἀποδόσεως τῶν δανείων καὶ τῶν ἀναγκαστικῶν μετατροπῶν αὐτῶν.

14. Θέλοντες νὰ ἐξετάσωμεν συνθετικῶς τὰς σχέσεις τοῦ δημοσιονομικοῦ δικαίου μετὰ τῶν ἄλλων κλάδων τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι αὗται εἶναι δύο τάξεων. Ἡ ἐνότης τοῦ δικαίου καθιστᾷ προφανεῖς τὰς σχέσεις ἀλληλοεξαρτήσεως μετὰ τοῦ ἐνὸς καὶ τῶν ἄλλων κλάδων. Ἐν τούτοις ἡ οὐσία τῆς δημοσιονομικῆς δράσεως, ἡ ἰδιορρυθμία τῶν σκοπῶν τῆς καὶ ἡ φύσις τῶν μεθόδων τῆς προκαλοῦν τὴν γένεσιν νομικῶν χαρακτηρισμῶν καὶ διατάξεων, αἵτινες εἶναι ἴδιαι διὰ τὸ δημοσιονομικὸν δίκαιον εἰς τρόπον ὥστε νὰ δικαιολογῇται ἡ θεωρία ὅτι τὸ δημοσιονομικὸν δίκαιον συνιστᾷ αὐτόνομον κλάδον.

Ὁ François Geny ἐθεώρησεν ὑπερβολικὸν τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον καθ' ὅσον δίδει εἰς τὴν λέξιν «αὐτονομία» ἀπόλυτον ἔννοιαν καὶ προτιμᾷ νὰ θεωρήσῃ αὐτὸ ὡς εἰδικὸν δίκαιον. Ἀλλὰ τὸ δημόσιον δίκαιον δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ εἰδικὸν εἰμὴ ἔναντι τοῦ δικαίου καὶ εἰδικῶς τοῦ διοικητικοῦ δικαίου. Ὅθεν ὀρίζοντες αὐτὸ ὡς αὐτόνομον λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν τὴν σχετικὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως.

* * *

15. Ἡ ἀντίληψις αὕτη τῆς αὐτονομίας, ἐξ ἄλλου, ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ φαινόμενον τῆς διαπλάσεως, τὴν ὁποίαν οἱ θεσμοί, αἱ ἀρχαὶ καὶ αἱ διατάξεις ὑφίστανται κατὰ τὴν εἰσχωρησίν των εἰς τὸ δημοσιονομικὸν δίκαιον ἐξ ἄλλων κλάδων τοῦ δικαίου καὶ τῆς Οἰκονομίας. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐπίσης ὅτι ἡ προτεραιότης τῶν δημοσίων συμφερόντων ἔναντι τῶν ἰδιωτικῶν ἐξηγεῖ τὰ προνόμια τοῦ κράτους, εἰς τὰ δημοσιονομικὰ ζητήματα, καὶ τὴν ἀναστροφήν τοῦ βάρους τῆς ἀποδείξεως.

Ἡ νομικὴ δικαιοπραξία δὲν δύναται νὰ στερῇται τῆς αἰτιολογικῆς τῆς βάσεως, ἥτοι δέον νὰ ἔχῃ μίαν νομικὴν αἰτίαν. Γενικῶς ἡ δικαιολογία δύναται νὰ εὐρίσκεται εἰς ἓν πλεονέκτημα, ὠφέλειαν ἢ σκοπὸν, ὑπάρχοντα ἢ δυνάμενον νὰ ὑπάρξῃ ἢ εἰς μίαν ζημίαν ἢ βλάβην προξενηθεῖσαν ἢ δυναμένην νὰ προξενηθῇ.

Ὁ νόμος συνδέει νομικὰ ἀποτελέσματα πρὸς τὴν δήλωσιν τῆς βουλήσεως τῶν ἰδιωτῶν ἢ τῆς δημοσίας διοικήσεως, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν ὠρισμέναι πραγματικαὶ προϋποθέσεις, αἵτινες ἐπιτρέπουν τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ νόμου. Ὁ σύνδε-

σμος αἰτιότητος μεταξὺ τῶν πραγματικῶν περιστάσεων καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ νόμου ἀποτελεῖ τὴν νομικὴν αἰτίαν μιᾶς ἐκάστης δικαιοπραξίας.

Ἐὰν μία νόμιμος αἰτία ἀπαιτεῖται ὑπὸ τοῦ νόμου διὰ τὰς περιουσιακὰς μεταβιβάσεις, τὰς πηγαζούσας ἐκ συμβατικῶν ὑποχρεώσεων, αὕτη κατὰ μείζονα λόγον ὀφείλει νὰ ὑπάρχῃ διὰ τὰς μεταβιβάσεις τὰς πηγαζούσας ἐκ τοῦ νόμου. Ὡς ἀλλως θὰ ἔπρεπε νὰ δεχθῇ τις ἀθέμιτον πλουτισμὸν δυνάμενον νὰ λάθῃ χώραν ἐκ τοῦ νόμου.

Ἡ νομικὴ αἰτία μάλιστα εἶναι ἐκείνη ἣτις χρησιμεύει πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν καθ' ἑκάστα ὑποχρεώσεων καὶ τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτὰς δημοσιονομικῶν θεσμῶν. Ἡ νομικὴ αἰτία εἰς τὰ ἔσοδα ἐκ τῆς περιουσίας, εἰς τὰ δημόσια δικαιώματα καὶ εἰς τὰ τέλη εἶναι ἡ παροχὴ ἑνὸς ἀγαθοῦ ἢ μιᾶς δημοσίας ὑπηρεσίας. Εἰς τοὺς εἰδικοὺς φόρους εἶναι τὸ πλεονέκτημα τὸ ὁποῖον ὁ φορολογούμενος ἀπολαμβάνει ἐξ ἑνὸς δημοσίου ἔργου. Εἰς τοὺς φόρους ἐν γένει εἶναι ἡ φορολογικὴ ἱκανότης λογιζομένη ὡς ἔνδειξις τῆς ὠφελιμότητος ἢ γενικοῦ τινος ἢ εἰδικοῦ πλεονεκτήματος, τὸ ὁποῖον ἀπολαμβάνει ὁ φορολογούμενος ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ κράτος. Ἡ φορολογικὴ ἱκανότης θεωρεῖται οὕτω ὡς αἰτία τοῦ φόρου, διότι διὰ τὴν δημιουργίαν της συντελεῖ τὸ ἔργον τοῦ Κράτους. Δύναται τις νὰ διαπιστώσῃ ὅτι εἰς τὰς δημοσιονομικὰς διατάξεις αἵτινες σκοποῦν νὰ ἀντλήσουν δημόσια ἔσοδα καὶ αἵτινες ἀποτελοῦν ὀργανικὸν τμῆμα τῆς διοικητικῆς δραστηριότητος ἢ δικαιολογία, τὸ θεμέλιον (ἢ βάσις) ἢ ἡ νομικὴ αἰτία συνίσταται εἰς τὸ ἀτομικὸν συμφέρον αὐτοῦ τούτου τοῦ φορολογουμένου.

Ἀντιθέτως εἰς τὰς ἐμμέσους δημοσιονομικὰς διατάξεις, αἵτινες ἀμέσως ἀφοροῦν εἰς σκοπὸν πολιτικὸν ἢ στενῶς διοικητικὸν διὰ τὴν ἱκανοποίησιν δημοσίας ἀνάγκης, ἡ βάσις, ἡ δικαιολογία ἢ ἡ νομικὴ αἰτία εὐρίσκονται ἐν τῷ δημοσίῳ συμφέροντι. Οὕτω εἰς τὰ ἐκ τῶν ποινῶν ἔσοδα αἰτία εἶναι ἡ ζημία, ἣτις θεωρεῖται προκαλουμένη διὰ τὸ κράτος λόγω τῆς παραβιάσεως τοῦ νόμου καὶ ἣτις πρέπει νὰ ἐπανορθωθῇ. Διὰ τοὺς φόρους οἱ ὁποῖοι ὑπερβαίνουν ἐν ἀνώτατον ὅριον τῆς φορολογικῆς ἱκανότητος ἢ αἰτία εὐρίσκεται εἰς τὸ κώλυμα τὸ ὁποῖον ὁ παρὰ τοῦ ἀτόμου σωρευθεὶς πλοῦτος προβάλλει εἰς τὴν ἀνά-

πτυξιν τῆς γενικῆς εὐημερίας. Διὰ τὰς ἀπαλλοτριώσεις ἡ αἰτία εὐρίσκεται εἰς τὸ δημόσιον συμφέρον τοῦ μέτρου.

Ἡ αἰτία τῶν προστατευτικῶν δασμῶν συνίσταται εἰς τὴν βλάβην, τὴν ὁποίαν ἡ εἰσαγωγή τοῦ ἐμπορεύματος προκαλεῖ εἰς τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν, ἐνῶ ἡ αἰτία τῶν φορολογικῶν ἐπιβαρύνσεων διὰ δημογραφικοὺς σκοποὺς εὐρίσκεται εἰς τὸ πρόσκομμα, τὸ ὁποῖον ἡ ἀγαμία γεννᾷ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς δυνάμεως τοῦ κράτους. Ὅθεν εἰς τὴν περίπτωσιν ὑποχρέωσης ἀμέσως ἢ ἐμμέσως φύσεως δημοσιονομικῆς εὐρισκόμεθα πάντοτε πρὸ αἰτίας τινός. Ἡ ὑπαρξίς μιᾶς αἰτίας δὲν ἀποδεικνύει τὴν ἐγκυρότητα τῆς ὑποχρέωσης καθ' ὅσον ἡ ὑπαρξίς τῆς αἰτίας τεκμαίρεται μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου ὡς πρὸς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐκ συμβάσεως γεννωμένης ὑποχρέωσης. Ἀλλ' ὑπάρχει ἰδιορρυθμία τις. Ὅταν ἡ ὑποχρέωσις πηγάζῃ ἐκ τοῦ νόμου ὑπάρχει τὸ τεκμήριον νομίμου αἰτίας (*praesumptio juris et de jure*) ἐπὶ βάσεως μᾶλλον μιᾶς πολιτικῆς ἠθικῆς.

Ἀλλ' ἡ ἀναγνώρισις τῆς ὑπάρξεως τῆς αἰτίας, συμφώνου πρὸς τὴν ἐφαρμοζομένην δημοσιονομικὴν διάταξιν, ἀνήκει πάντοτε εἰς τὸν δικαστὴν, ὅστις διὰ τῆς ἀποφάσεώς του δίδει ζωὴν εἰς τὴν διάταξιν. Πράγματι δὲν ἀρκεῖ ἡ ὑπαρξίς ἐνὸς ἀντικειμένου διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς φορολογικῆς σχέσεως. Εἶναι ἀνάγκη, ὅπως ὁ δικαστὴς ἀναγνωρίσῃ τὸν σύνδεσμον τῆς αἰτιότητος μεταξὺ τῶν προϋποθέσεων καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ νόμου, ἥτοι οὗτος διαπιστώνει ὅτι ἡ παροχὴ ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν σκοπὸν ἢ τὴν λειτουργίαν ἢ εἰς πολιτικοοικονομικὴν αἰτιολογίαν τὴν ἠθεληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ νόμου διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν περιουσιακὴν μετατόπισιν. Ἐν ἄλλαις λέξεσι δὲν ἐφαρμόζει τὸν νόμον εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν ἐλλείπει αἰτίας.

Οὕτω ἐλλείπει νομικῆς αἰτίας θὰ ἠδύνατο νὰ μὴ ἀναγνωρισθῇ ὡς ὀφειλόμενος ὁ ἔκτακτος ἐπὶ τῆς περιουσίας φόρος ὁ ἐπιβληθεὶς διὰ τοῦ νόμου 24ης Νοεμβρίου 1919 ἀριθ. 2169. Ὁ φόρος οὗτος ὠφείλεται τόσον παρὰ τοῦ πολίτου ὅσον καὶ παρὰ τοῦ ξένου ἐπὶ τῆς περιουσίας τῆς συνισταμένης ἐκ στοιχείων ὑπαρχόντων ἐν τῷ κράτει πλὴν τῶν ξένων, ὅταν ἡ διαμονὴ των εἰς τὴν Ἰταλίαν ᾖ ἐντελῶς προσωρινή. Μόνον ἐκ τῆς ἐξετάσεως τοῦ σκοποῦ τῆς λειτουργίας, τῆς βάσεως καὶ τῆς πολιτικοοικονομικῆς αἰτίας τοῦ ἐκτάκτου ἐπὶ τῆς περιου-

σίας φόρου, ἐπιβληθέντος διὰ νὰ πλήξη τὰ ἐνεργητικὰ τῶν φορολογουμένων, τὰ ὁποῖα τὸ κράτος προήσπισε διαρκούντος τοῦ πολέμου, ἀναγνωρίζεται τὸ ἀθάσιμον τῆς ἀπαιτήσεως ὅπως πληγῇ διὰ τοῦ φόρου τούτου ἡ περιουσία ἣν ἔχει μετ' αὐτοῦ ξένος διαμένων ἐν Ἰταλίᾳ.

Αἱ ἔννοιαί τῆς οἰκονομίας ἐν τῷ φορολογικῷ δικαίῳ ὑφίστανται τροποποιήσιν ὡς ἐκ τοῦ δημοσιονομικοῦ σκοποῦ καὶ εἰδικώτερον λόγῳ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ἣτις χαρακτηρίζει τὰ καθ' ἕκαστα ἔσοδα.

Οὕτω, ἡ ἔννοια τοῦ εἰσοδήματος ἢ τῆς περιουσίας δὲν θὰ εὔρεθῇ εἰς τὰ ἐγχειρίδια τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν δημοσιονομικῶν νόμων, ἀλλὰ ἐν τῷ συνόλῳ τῆς νομοθεσίας καὶ ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὴν πολιτικονομικὴν ἀρχὴν τῆς φορολογικῆς ἱκανότητος ὡς αὕτη προκύπτει ἐκ τῶν θετικῶν διατάξεων τῶν δημοσιονομικῶν νόμων. Εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῇ ὡς εἰσόδημα ἔναντι τοῦ φόρου κινητῆς περιουσίας περιουσιακὸν στοιχεῖον, ὅπερ συμφώνως πρὸς τὰς κατατάξεις τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἢ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος δύναται νὰ καθορισθῇ ὡς κεφάλαιον.

* * *

16. Αἱ μεταβολαὶ αὗται τῶν ἐννοιῶν τῆς οἰκονομίας καὶ τῶν διαφόρων κλάδων τοῦ δικαίου ἔχουν ὡς συνέπειαν, ὅτι δὲν ἐφαρμόζονται αἱ ἔννοιαί τῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ ιδιωτικοῦ καὶ τοῦ διοικητικοῦ δικαίου καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν τροποποιούνται ρητῶς, ὡς αἱ αἱ ἔννοιαί αὗται εἰς τὰς καθ' ἕκαστον περιπτώσεως δὲν ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς λειτουργίας καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ δημοσίου δικαίου. Ἀντὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐννοίας (· χ. εἰσόδημα) ἢ τῆς νομικῆς (π. χ. ἀγοραπωλησία) δέον νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὅψιν τὸ προσδιοριστικὸν τῆς δημοσιονομικῆς ὑποχρεώσεως ἀντικείμενον, ὁ σκοπὸς τοῦ νόμου καὶ ἡ νομικὴ αἰτία τοῦ περὶ οὗ πρόκειται θεσμοῦ. Αἱ δογματικαὶ αὗται ἔννοιαί ἀναγνωρίζονται ρητῶς ὑπὸ τῶν νόμων. Οὕτω ἡ § 9 τῆς Reichsabgabenordnung ἀναγράφει ὅτι «ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν δημοσιονομικῶν νόμων πρέπει νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὅψιν ὁ σκοπὸς τῶν ἢ οἰκονομικῆ σπουδαιότητος τῶν ὡς καὶ αἱ περιστάσεις».

Ὁ ρόλος τῆς δημοσιονομικῆς δράσεως νὰ μεριμνᾷ διὰ τοὺς κρατικοὺς σκοποὺς φέρει εἰς τὴν ἀντίληψιν ὅτι τὸ δημό-

σιον συμφέρον πρέπει νὰ ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν δημοσιονομικῶν νόμων. Ἐκ τῆς ὑπερισχυούσης δ' ἐκάστοτε ιδέας ἐξαρτᾶται ἂν θὰ ἐρμηνευθοῦν γραμματικῶς οἱ δημοσιονομικοὶ νόμοι ἢ θὰ γίνῃ προσφυγὴ εἰς τὸ ἀστικὸν δίκαιον. Ἡ μελέτη τῶν πολιτικῶν κατευθύνσεων τῶν δημοσιονομικῶν νόμων, τὰ συστατικὰ στοιχεῖα τῆς δημοσιονομικῆς σχέσεως καὶ ἡ νομικὴ αἰτία τῆς δημοσιονομικῆς ὑποχρεώσεως χρησιμεύουν πρὸς διάκρισιν τῶν περιπτώσεων εἰς ἃς εἶναι ἀποδεκτὴ καὶ ἡ ἀναλογία κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν δημοσιονομικῶν νόμων. Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀναλογικῆς ἐρμηνείας ἀφορᾷ τοὺς ποινικοὺς νόμους καὶ τοὺς περιορίζοντας τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῶν δικαιωμάτων (π. χ. ἀπαλλοτρίωσις).

Τοῦναντίον οἱ νόμοι οἱ ὅποιοι ἀναφέρονται εἰς τὴν φορολογικὴν ἱκανότητα δὲν ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὸν περιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας τῶν πολιτῶν. Οὗτοι καταβάλλουν εἰσφοράς, ἀλλ' ὑπάρχει αἰτία τις, ἡ ὁποία δικαιολογεῖ τὴν παροχὴν καὶ αὕτη ἔγκειται ἐν τῇ ἀντιπαροχῇ ἢ ἐν τῇ ὠφελείᾳ, ἣν ἀπολαμβάνει τις ἐξ ἐνὸς δημοσίου ἔργου ἢ λόγῳ τῶν γενικῶν ἢ εἰδικῶν ἐξυπηρετήσεων τῶν ὀφειλομένων εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἀνήκει τις εἰς τὸ κράτος.

Ὡς πρὸς τὴν πρώτην κατηγορίαν τῶν νόμων ὑπάρχει λόγος πρὸς περιορισμὸν τῶν ἐξουσιῶν τῆς διοικήσεως διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως προσφυγῆς εἰς τὴν ἀναλογικὴν ἐφαρμογὴν τῶν χρηματικῶν ποινῶν τῶν δημεύσεων, τῶν κοινωνικῶν εἰσφορῶν κ.λ.π

Ἀντιθέτως ὡς πρὸς τὴν δευτέραν κατηγορίαν τῶν ἐσόδων, τὰ ὁποῖα ἐπιτυγχάνονται ἐκ μέρους τῶν φορολογουμένων ἐν ἀντιστοιχίᾳ πρὸς τὴν ὠφέλειαν, ἣν κατὰ τεκμήριον ἀποκτᾷ ἡ ἀξία τῆς περιουσίας των, δὲν δύναται τις νὰ ὀμιλήσῃ περὶ εἰσφορῶν περιοριστικῶν τῆς ἐλευθερίας τῶν πολιτῶν καὶ συνεπῶς οὔτε λογικὸν οὔτε δίκαιον εἶναι νὰ ζητήσῃ τις περιορισμὸν τῶν ἐξουσιῶν τῆς διοικήσεως. Ἡ προσφυγὴ εἰς τὴν ἀναλογίαν ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος τοῦ φόρου καθ' ἣν, ὅπου ὁ νόμος δὲν ὀρίζει διαφοροτρόπως ἐπὶ ἴσης οἰκονομικῆς καταστάσεως δέον νὰ ἀναλογοῦν ἴσα φορολογικὰ βάρη. Εἶναι ἐκτὸς συζητήσεως ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀναλογικῆς ἐρμηνείας διὰ τοὺς τυπικοὺς καὶ δημοσιονομικοὺς νόμους εἰς τρόπον ὥστε ἐν περιπτώσει σιω-

πῆς τοῦ δημοσιονομικοῦ νόμου τὸ ζήτημα λύεται διὰ τῆς ἐφαρμογῆς διατάξεων εἴτε τοῦ διοικητικοῦ εἴτε τοῦ ἀστικοῦ ἢ ποινικοῦ δικονομικοῦ δικαίου. Ἰδιαιτέρα προσοχὴ χρειάζεται διὰ τὴν διάκρισιν τῶν δημοσιονομικῶν νόμων, οἵτινες ἀποτελοῦν πράγματι ἐξαίρεσιν ἀπ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἶναι τοιοῦτοι μόνον φαινομενικῶς, ὅποτε δύναται νὰ χωρήσῃ ἡ ἀναλογικὴ ἐρμηνεία.

Τέλος, μεταξὺ τῶν ἐν ἀντιφάσει διατάξεων δέον νὰ προσαρμόσωμεν τὴν ἐρμηνείαν, ἀποθλέποντες κυρίως εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ νόμου (καταργητικὴ ἐρμηνεία). Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς μεθόδου ταύτης καθίσταται ἀναγκαία ἰδίως εἰς τὸ δημοσιονομικὸν δίκαιον, ὅπου ὁ ἐρμηνευτὴς ὀφείλει νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ τὸν σκοπὸν τοῦ νόμου, τὴν οἰκονομικὴν σπουδαιότητα ὡς καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῶν περιστάσεων, ἥτοι νὰ ἐξετάζῃ τὴν ἐσωτερικὴν φύσιν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν πράξεων καὶ ὅταν ἀκόμη εἰς αὐτὰ δὲν ἀντιστοιχῇ τὸ ὄνομα, ἡ ἐξωτερικὴ μορφή. Συνεπῶς δέον νὰ ἐρευνᾶται μᾶλλον τὸ οἰκονομικὸν περιεχόμενον, ἢ νομικὴ φύσις τῆς σχέσεως. Ἡ Reichsabgabenordnung ἀναφέρει καὶ τὴν ποικιλίαν, τὴν πολλαπλότητα καὶ τὴν μεταβλητικότητα τῶν περιστάσεων, πρὸς ἃς δέον νὰ προσαρμόζεται ἡ ἐρμηνεία, ἵνα ὑπάρχῃ ἡ βεβαιότης περὶ ἐφαρμογῆς τῆς διατάξεως συμφώνως πρὸς τὸν προτιθέμενον ὑπ' αὐτῆς σκοπὸν.

* * *

17. Αἱ ἐκτεθεῖσαι ιδέαι συντελοῦν εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς ἐννοίας τοῦ δημοσιονομικοῦ καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ φορολογικοῦ δικαίου ὅχι μόνον ἀπὸ ἐξωτερικῆς ἀπόψεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐσωτερικῆς. Ἡ ἐσωτερικὴ ἐννοία τοῦ δικαίου ἐξετάζεται ἀπὸ δύο πλευρῶν: Ἀφ' ἑνὸς ἐξετάζεται ἡ διάρθρωσις τῶν θεσμῶν, οὓς δημιουργεῖ ὁ νόμος καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ λειτουργία αὐτῶν συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νόμου καὶ τὴν ἐσωτερικὴν οἰκονομικὴν φύσιν τῶν πραγματικῶν δεδομένων. Πράγματι, ὑπὸ τὴν πρώτην ἄποψιν τὸ δίκαιον ἐρευνᾶται ὡς οὐσιῶδες στοιχεῖον τῆς δημοσίας οἰκονομίας καὶ εἰδικώτερον τῶν φόρων. Ἐν τῷ δικαίῳ ἐξωτερικεύεται ἡ δημοσιονομικὴ ἐξουσία τοῦ κράτους ἐπὶ τῶν φορολογουμένων καὶ διὰ τοῦ εἰδικοῦ νομικοῦ τούτου θεμελίου διαφοροποιεῖται ὁ φόρος, ἥτοι ἡ παροχὴ δημοσιονομικοῦ χαρακτῆρος, ἀπὸ τὰς παροχὰς ἰδιωτικοῦ δικαίου χαρακτῆρος οἰκονομικοῦ.

Ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς, τὸ φορολογικὸν δίκαιον λαμβάνει τὰς κατευθύνσεις του ἐκ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς καὶ ἔχει ὥς ἀντικείμενον οἰκονομικὰς σχέσεις. Διὰ τοῦτο τὸ δίκαιον αὐτὸ δὲν δύναται νὰ παραμελήσῃ τὴν γνῶσιν τῶν ἠθικῶν, πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν στοιχείων τοῦ φόρου, ὥς ἐπίσης ἡ δημοσιονομικὴ ἐπιστήμη καὶ ἡ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ δὲν δύνανται νὰ ἀγνοήσουν τὸ δίκαιον ὥς οὐσιῶδες στοιχεῖον τῶν δημοσιονομικῶν θεσμῶν καὶ τῆς φορολογικῆς ὑποχρεώσεως.

Μετάφρασις Σ. ΑΓΑΠΗΤΙΔΟΥ